

อ อ ค ำ ข อ ง ม ิ ต ร แ ท้

ผู้ถูกตักเตือน จะแค้นเคืองหรือไม่แค้นเคืองก็ตามเถิด
จะเจีย้ทิ้งเหมือนโปรยกลบทิ้งก็ตามเมื่อเขากล่าวคำเป็นธรรมอยู่
ฉันเชื่อว่าบาปย่อมไม่ประอะเปื้อน

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๕๖

การสร้างบารมี เป็นงานที่สำคัญยิ่งของมวลมนุษยชาติ เราเกิดมาในแต่ละภพแต่ละชาติเพื่อบ่มบารมีให้แก่วรอบ โดยเดินตามรอยบาทของพระบรมศาสดา มุ่งแสวงหาธรรมกายที่มีอยู่ภายใน ทำให้หยุดใจนิ่งจนกระทั่งบรรลุถึงจุดหมายปลายทางคือที่สุดแห่งธรรม แต่ในระหว่างทางที่เราสร้างบารมีอยู่นั้น เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่จะต้องพบเจอกับอุปสรรค

อุปสรรคเหล่านั้น เป็นเพียงเครื่องทดสอบกำลังใจของนักสร้างบารมี หากเราใช้สติปัญญาและขันติธรรม เราย่อมผ่านพ้นอุปสรรคและปัญหาเหล่านั้นไปได้พร้อมกับใจที่ผ่องใส

มีวาระพระบาลีใน คันธารชาดก กล่าวไว้ว่า

“กามํ ระบุปตุ วา มา วา ภูสํ วา วิกริยยตุ
ธมมํ เม ภณมานสุส น ปาปมุปลิมปติ

ผู้ถูกตักเตือน จะแค้นเคืองหรือไม่แค้นเคืองก็ตามเถิด จะเขี้ยวทิ้งเหมือนโปรยแกลบทิ้งก็ตาม เมื่อเขากล่าวคำเป็นธรรมอยู่ ชื่นชื่อว่าบาปย่อมไม่เปราะเปื้อน”

ผู้มีหัวใจยอดกล้ายามมิตร มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เมื่อเห็นข้อบกพร่องของผู้ใดแล้วมีกำลังใจพอที่จะว่ากล่าวตักเตือน และพูดออกไปด้วยความหวังดี นับว่าเป็นผู้ที่หาได้ยากในโลก คนที่จะทำอย่างนี้ได้ต้องมีจิตใจสูงส่ง ต้องคำนึงถึงประโยชน์

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๕๖

ใหญ่เป็นหลัก แม้บางครั้งจะต้องพบกับความไม่พอใจหรือไม่
เข้าใจของผู้ที่เราว่ากล่าวตักเตือน แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ
ใจของผู้ซึ่งบอกขุมทรัพย์จะต้องยิ่งใหญ่และเผ่องใสเสมอ อย่าให้
สูญเสียความละเอียดไปอย่างเด็ดขาด เช่นนี้ก็จะประโยชน์
อย่างมหาศาล

ส่วนผู้ที่ถูกว่ากล่าวตักเตือน ให้ทำตนประหนึ่งรวงข้าวที่
เต็มบริบูรณ์ น้อมรวงลง ไม่ยะโสโอหัง ยอมรับฟังคำเตือนนั้น
แม้ว่าบางครั้งเราจะเกิดความรู้สึกที่ไม่พอใจกับคำเตือนนั้น แต่
หากบัณฑิตนักปราชญ์ทั้งหลายได้รับฟังคำเตือนของผู้รู้ และ
น้อมนำมาปฏิบัติตามแล้ว จะทำให้ใจอ่อนโยนควรค่าแก่การ
ประพฤติปฏิบัติธรรม และยังจะส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

*ในสมัยพุทธกาล ครั้งหนึ่งขณะประทับอยู่ที่วัดพระ-
เชตวันพระบรมศาสดาได้ยกตัวอย่างการสร้างบารมีของพระ-
องค์มาเล่าให้พระภิกษุทั้งหลายฟัง สาเหตุของการตรัสเรื่องนี้
เกิดขึ้นที่เมืองราชคฤห์ ตอนนั้น **พระปิลินทวัจฉเถระ** พระอริย-
เจ้าผู้เป็นพุทธสาวกได้ไปที่พระราชวังเพื่อโปรดคนรักษาอาราม
แล้วได้สร้างปราสาททองถวายพระราชาด้วยกำลังฤทธิ์ มหาชน

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๕๘

ต่างพากันเลื่อมใส จึงส่งภสัชทั้ง ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยไปถวายท่าน พระเถระเป็นผู้ที่ไม่สั่งสมอยู่แล้ว จึงแจกจ่ายให้กับพระภิกษุผู้เป็นลูกศิษย์ ศิษย์เหล่านั้นได้เก็บสะสมไว้ในหม้อบ้าง ในถลกบาตรบ้าง

ญาติโยมทั้งหลายเห็นการกระทำนั้น จึงพากันติเตียน โพนทะนาว่า สมณะทั้งหลายเหล่านี้เป็นผู้มักมากจริงๆ ได้อาหารเท่าไรก็ยังไม่รู้จักพอ พากันสะสมมากมายกายกองอย่างนี้ ไม่รู้ว่าจะไปตั้งเป็นคลังสินค้าหรืออย่างไร เมื่อเรื่องราวนั้นรู้ถึง พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์จึงตรัสว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัณฑิตในกาลก่อน แม้ไม่มี พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเสด็จอุบัติขึ้น ยังเป็นนักบวชภายนอก พระพุทธศาสนา รักษาเพียงศีล ๕ เท่านั้น ก็ไม่สะสมแม้ก้อนเกลือไว้เพื่อในวันรุ่งขึ้น ส่วนพวกเธอออกบวชมีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะกระทำที่สุดแห่งทุกข์ในศาสนาของเราตถาคต ยังพากันสะสมอาหารไว้เพื่อฉันในวันที่ ๒ ที่ ๓ ชื่อว่า ทำสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง” จากนั้นทรงนำอดีตนิทานมาตรัสเล่าว่า

ในสมัยที่ยังสร้างบารมี มีอยู่พระชาติหนึ่งที่พระโพธิสัตว์ เกิดเป็นพระโอรสของ **พระเจ้าคันธาระ** อยู่ที่คันธารรัฐ เมื่อพระบิดาสวรรคตจึงเสด็จถวัลย์ราชสมบัติทรงครองราชย์โดยธรรม

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๕๕

พระเจ้าคันธาระเป็นผู้ที่มีพระอัธยาศัยงดงาม มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นเลิศ ทรงมีพระราชไมตรีกับแว่นแคว้นต่างๆ หนึ่งในจำนวนนั้น คือ **พระเจ้าวิเทหะ** ที่ครองราชย์อยู่ที่วิเทหรัฐ ทั้งสองพระองค์ เป็นพระราชชาติถูกอัธยาศัยกันเป็นพิเศษ แต่ก็ยังไม่เคยเห็นหน้า กันและกัน เพียงแต่เจริญสัมพันธ์ไมตรีกันตลอดมา คนในยุคนั้น มีอายุยืนถึง ๓๐๐,๐๐๐ ปีทีเดียว ทุกวันอุบาสกพระเจ้าคันธาระ จะสมาทานศีล เสด็จประทับบนบัลลังก์แล้วจะตรัสถ้อยคำที่ ประกอบด้วยธรรม ให้โอวาทแก่ข้าราชการบริพารอย่างสม่ำเสมอ

วันหนึ่ง หลังจากที่พระเจ้าคันธาระสมาทานศีลแล้ว ขณะประทับนั่งและให้โอวาทแก่ข้าราชการบริพารอยู่นั้น ทรงทอด พระเนตรออกไปทางนอกพระบัญชร เห็นพระราหูได้บังดวง- จันท์ที่เต็มดวง แสงจันทร์ที่ทอแสงสว่างนวลกระจ่างตาในคำ คินนั้น ถูกกลืนหายไปทันที

พระราชาทอดพระเนตรดูพระจันทร์แล้ว ทรงดำริว่า “พระจันทร์ที่มีแสงกระจ่างยังเศร้าหมองกับสิ่งที่จรมมา แม้ข้าราชการบริพารนี้ก็เป็นสิ่งเศร้าหมองสำหรับเรา ทำให้เราไม่สามารถ แสวงหาทางหลุดพ้นได้ การที่เราจะเป็นผู้ที่หมดสง่าเหมือน พระจันทร์ที่ถูกราหูอมนี้ เป็นสิ่งที่ไม่สมควรกับเราเลย เราจะ เป็นผู้ที่ดีกเตือนตัวเอง แสวงหาหนทางที่บริสุทธิ์จะดีกว่า”

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๖๐

เมื่อดำริเช่นนี้แล้ว จึงตัดสินพระทัยสละราชสมบัติให้กับ
อำมาตย์ทั้งหลายพร้อมกันกล่าวว่า “พวกท่านจงแสวงหาบุคคล
ที่เหมาะสมเป็นพระราชบิดา เราต้องการที่จะออกบวช”

พระเจ้าคันธาระจึงออกผนวช โดยอาศัยอยู่ที่ป่าหิมพานต์
ยังฉานและอภิญาให้บังเกิดขึ้น ทรงเฝ้าอัมด้วยฉานสุขที่ได้
บรรลุ

ฝ่ายพระเจ้าวิเทหะสหายที่ยังไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน
เมื่อไม่ได้รับข่าวคราวของเพื่อนรักหลายวัน ก็นึกสงสัยว่า ทำไม
เพื่อนเราจึงขาดการติดต่อมา จนกระทั่งวันหนึ่งมีพ่อค้ามาจาก
แคว้นคันธาระ จึงตรัสถามพวกพ่อค้าว่า

“สหายเรานั้นเป็นอย่างไบบ้าง ยังสุขสบายดีอยู่หรือ”

พ่อค้าทั้งหลายกราบทูลว่า “ตอนนี้พระสหายของพระองค์
ได้สละราชสมบัติออกผนวชเป็นดาบสแล้วพระเจ้าข้า”

พระเจ้าวิเทหะสดับดังนั้น ทรงดำริทันทีว่า “สหายของ
เราคงเห็นอะไรบางอย่างเป็นแน่จึงออกบวช อย่างกระนั้นเลย
เราก็ควรที่จะออกบวชตามสหายรัก เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดใน
ชีวิต”

จากนั้นพระเจ้าวิเทหะก็สละราชสมบัติทั้งหลายออกผนวช

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๖๑

เป็นดาบสอาศัยอยู่ที่ป่าหิมพานต์เช่นกัน วันหนึ่งดาบสทั้งสองนี้มาเจอกัน ต่างยังไม่รู้จักกันและกัน เมื่อได้พบปะพูดคุยรู้สึกถูกอัธยาศัย จึงพากันสร้างอาศรมเพื่อประพาศพิรหมจรรยไถ่ลี้กัน

ต่อมาวันหนึ่ง ขณะที่ทั้งสององค์นั่งสนทนากันอยู่นั้น วันนั้นเป็นคืนวันเพ็ญ ได้เกิดเหตุการณ์ราหูอมจันทร์อีกครั้งหนึ่ง วิเทหดาบสสงสัยว่า แสงจันทร์หายไปไหน จึงแหงนดูพระจันทร์ ที่ถูกราหูบดบังจนมืดมิด จึงถามคณธรรดาบสว่า

“ข้าแต่ท่านอาจารย์ ทำไมวันนี้ราตรีไม่มีแสงจันทร์เลย”

คณธรรดาบสโพธิสัตว์กล่าวตอบว่า “ดูก่อนอันเตवासิก นี่ชื่อว่าราหู เป็นมลทินแห่งจันทร์ แม้ตัวเราเห็นเหตุการณ์อย่างนี้จึงคิดว่า ราชสมบัติก็เป็นมลทินในการแสวงหาความหลุดพ้น เราจึงได้ออกบวช”

วิเทหดาบสฟังเช่นนั้น เกิดความสงสัย จึงถามขึ้นว่า “ท่านอาจารย์ ท่านคือพระเจ้าคณธรรหาหรือ”

คณธรรดาบสก็ตอบยืนยันว่า “ใช่แล้ว เราเคยเป็นพระราชแห่งคณธรรหา”

วิเทหะดีใจยิ่งนัก รีบพูดขึ้นว่า “กระผมเองคือวิเทหะผู้เป็นสหายของท่าน รู้ข่าวว่าท่านออกบวชจึงออกบวชตาม”

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๖๒

เมื่อต่างฝ่ายต่างรู้ที่มาของกันและกัน ก็ยิ่งเพิ่มความรักใคร่ปรองดองยิ่งขึ้น วันหนึ่งทั้งคู่ออกจากป่าหิมพานต์มาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านใกล้ชายแดน ชาวบ้านทั้งหลายเห็นท่านดาบสทั้งสอง ต่างพากันออกมาถวายทานกับท่าน และอาราธนาให้ท่านอยู่ประจำในที่แห่งนั้น

ท่านทั้งสองก็รับอาราธนาและเพียวยกวิชาการอยู่ที่นั่นอีกทั้งมานั่งฉันที่บรรณศาลาที่ชาวบ้านสร้างถวาย ด้วยเหตุที่อาหารที่ชาวบ้านนำมาถวายนั้นมีรสหลากหลาย มีทั้งรสจืดสนิท รสเข้มข้น ดังนั้นวิเทหดาบสจึงเก็บเกลือกที่ชาวบ้านถวายไว้ เพื่อจะได้ใช้ผสมอาหารที่มีรสจืดในวันต่อไป วันหนึ่งเมื่อได้อาหารที่ค่อนข้างจืด ท่านจึงนำเกลือนั้นออกมาถวายคันธารดาบส ท่านจึงถามว่า

“วันนี้ชาวบ้านไม่ได้ถวายเกลือ ท่านได้เกลือมาจากไหน”

วิเทหดาบสจึงเล่าเรื่องที่ตนเก็บเกลือกไว้

ท่านคันธาระรู้จึงดำหนันทันทีว่า “ดูก่อนวิเทหะ ตัวท่านสละราชสมบัติออกบวชแล้ว ยังจะทำการสะสมอยู่อีกหรือ”

เมื่อได้ฟังคำติเตียนตรงๆ อย่างนี้ วิเทหดาบสรู้สึกไม่พอใจคันธารดาบส คิดว่า “เรื่องเล็กน้อยก็ตำหนิ ทำไมไม่ยอมติเตียนตัวเองบ้าง” จึงตอบโต้ด้วยมานะทิฏฐิว่า “ท่านก็ละทิ้ง

ถ้อยคำของมิตรแท้

๑๖๓

รู้จักอันตรายมาแล้ว ยังจะปกครองที่นี้อยู่อีกหรือ”

คันธธาตบสรู้ทันที่ว่าสหายรักไม่พอใจ แต่หวังประโยชน์ของสหาย จึงสวมหัวใจของยอดกัลยาณมิตร โดยกล่าวสอนว่า

“ดูก่อนวิเทหะ ผู้มีปัญญา หากมีคนใดที่พูดชี้โทษให้ ควรมองผู้นั้นเหมือนผู้ชักบอกขุมทรัพย์ ควรคบบัณฑิตเช่นนั้น เพราะว่าหากคบผู้นั้นแล้ว จะมีแต่ความดี ไม่มีความชั่วเลย”

วิเทหดาบสฟังแล้วก็ได้คิด และยอมอยู่ในโอวาทของพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ทรงบอกกถาธรรม ทำให้วิเทหดาบสยังมานและอธิญาสมาบัติให้บังเกิดขึ้นได้

เราจะเห็นว่า ถ้อยคำของมิตรแท้ที่คอยว่ากล่าวตักเตือนนั้น เป็นถ้อยคำที่ออกมาจากหัวใจที่เปี่ยมด้วยความปรารถนาดี ไม่มีความมุ่งร้าย มีแต่จะให้มิตรภาพนั้น เป็นทางมาแห่งประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ไพศาลต่อเพื่อนพรหมจรรย์ ดังนั้นเมื่อได้รับคำตักเตือนจากมิตรแท้ของเราแล้ว ควรที่จะน้อมนำมาปรับปรุงตัวของเราให้ดี อย่าได้ประมาท เมื่อเราทำได้เช่นนี้ เราย่อมจะเป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อม และได้บรรลุวัตถุประสงค์ของชีวิตกันทุกๆ คน

